

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9934-2021-18>

VYBRANÉ METODY VYUŽÍVANÉ V PRAXI PŘI POSUZOVÁNÍ ÚVĚRUSCHOPNOSTI SPOTŘEBITELE

Martin Stančík

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Tento příspěvek blíže pojednává o problematice posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů. Cílem příspěvku je zejména poukázat na ne zcela jasné požadavky zákona a přiblížit ekonomické a jiné neprávní metody, které jsou v praxi aplikovány při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele.

Keywords in original language

Posuzování úvěruschopnosti spotřebitele; spotřebitel; úvěr.

Abstract

This paper deals in detail with the issue of assessing the creditworthiness of consumers. The aim of the paper is to point out not entirely clear requirements of the law and to focus on the economic and other non-legal methods that are applied in practice applied when assessing the creditworthiness of consumers.

Keywords

Creditworthiness Assessment; Consumer; Credit.

1 Úvod

Téma posuzování úvěruschopnosti podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů („**ZSÚ**“) je velmi aktuální, jelikož posuzování schopnosti spotřebitele splácet úvěr je a v budoucnu i nadále bude jednou z hlavních otázek řešených bankovními i nebankovními poskytovateli spotřebitelských úvěrů („**poskytovatel**“). Důvodem

je obecnost zákonné úpravy institutu posuzování úvěruschopnosti a rozdílný pohled na její interpretaci ze strany obecných soudů, Finančního arbitra a České národní banky.

Rozdílné nahlížení na proces posuzování úvěruschopnosti činí v praxi značné problémy. Velmi diskutovanou a doposud jednoznačně nevyřešenou je především otázka možnosti posuzování finanční situace klienta jak pomocí „přímých důkazů“ (potvrzení o příjmu od zaměstnavatele, výpisy z účtu atp.), tak pomocí „důkazů nepřímých“ (informace o závazcích spotřebitele dostupné v úvěrových registrech, skóring spotřebitele na základě statistických modelů atp.). Přitom právě důkazy nepřímé jsou v praxi využívány drtivou většinou poskytovatelů na trhu.

Cílem tohoto příspěvku je přiblížit ekonomické a jiné neprávní metody, které jsou v praxi využívány poskytovateli za účelem nepřímého ověření finanční situace spotřebitelů a zhodnotit, zda je využití těchto metod v souladu se ZSÚ či nikoli.

2 Základní východiska procesu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele

Níže stručně uvádím podmínky a pravidla posouzení úvěruschopnosti, jak je stanoví zákon a evropské předpisy, jak je vykládají soudy, ČNB a Finanční arbitř.

2.1 Zákon o spotřebitelském úvěru

Primárním chráněným zájem podle ZSÚ je ochrana spotřebitele před neodpovědným poskytnutím úvěru, které by mohlo vést k jeho insolvenčnímu selhání se všemi negativními následky.¹ Za tímto účelem je poskytovatel před poskytnutím úvěru spotřebiteli povinen posoudit jeho úvěruschopnost.

Základní východisko pro posuzování úvěruschopnosti spotřebitele nabízí ZSÚ v § 86 odst. 1. Při posuzování úvěruschopnosti poskytovatel vyhodnocuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě **porovnání příjmů a výdajů**

¹ SLANINA, J., L. JEMELKA, P. VETEŠNÍK, L. WACHTLOVÁ a J. FLÍDR. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 425.

spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů.² Povinnost provést toto posouzení je povinností předmluvní a vždy ji prokazuje poskytovatel. ZSÚ požaduje, aby úvěruschopnost spotřebitele byla posouzena na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů.³ V souladu s **principem přiměřenosti** je pak třeba získávat informace nejvýše v rozsahu nezbytně nutném při maximálnímu respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů.⁴

ZSÚ nestanoví konkrétní postup, jakým má probíhat posouzení úvěruschopnosti, hierarchii zdrojů, ze kterých má poskytovatel informace získat, ani konkrétní rozsah údajů potřebných k posouzení úvěruschopnosti.⁵

Při posuzování úvěruschopnosti je třeba jednat s **odbornou péčí**,⁶ což považují za rozhodující korektiv jednání poskytovatele při takovém posuzování.

Odborná péče v kontextu ZSÚ se zakládá na hledisku objektivním (odborné znalosti a schopnosti poskytovatele), a subjektivním (pečlivost konkrétního poskytovatele).⁷ **Z požadavku odborné péče stanovené ZSÚ však nelze dovozovat jeden konkrétní (nejlepší) postup posuzování úvěruschopnosti.**

Naplnění požadavků odborné péče bude vždy posuzováno ze strany soudů, Finančního arbitra nebo ČNB s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu.

² § 86 odst. 2 ZSÚ.

³ § 86 odst. 1 ZSÚ.

⁴ Důvodová zpráva k ZSÚ, výklad k § 86.

⁵ Tento názor zastává i Vrchní soud v Olomouci (srov. rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 17 VSOL 127/2017-39), podle kterého „zákon nestanoví přesný postup či hierarchii informací nutných k posouzení úvěru schopnosti spotřebitele. Údaje pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele však musí být aktuální a musí vypovídat o finanční situaci spotřebitele v okamžiku, kdy žádá o spotřebitelský úvěr. Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele věřitel vychází především z informací dodaných (KSOS 36 INŠ 10674/2015) spotřebitelem. Vedle těchto informací získává další údaje nezbytné pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele i z jiných zdrojů, případně jejich prostřednictvím tvrzení spotřebitele pověří, to vše při respektování principu přiměřenosti, tedy nejvýše v rozsahu nezbytně nutném pro splnění této povinnosti při maximálním respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů.“

⁶ § 75 ZSÚ.

⁷ Srov. např. rozhodnutí Finančního arbitra ze dne 28. 5. 2018, č. j. FA/SR/SU/1192/2017-20.

2.2 Evropská legislativa

Úprava v ZSÚ vychází ze směrnice EP a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru („**CCD**“) a směrnice EP a Rady 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení („**MCD**“).

Stejně jako ZSÚ, ani CCD nebo MCD nestanoví taxativní výčet informací, s jejichž pomocí má poskytovatel posoudit úvěruschopnost nebo způsob, jakým mají být informace získané od spotřebitele kontrolovány.

Regulace procesu posuzování úvěruschopnosti podle CCD a MCD pak vykazuje řadu odlišností, které je třeba vzít v úvahu. Jedná se zejména o následující skutečnosti:⁸

- a) zatímco CCD vyžaduje posoudit úvěruschopnost,⁹ podle MCD má být posouzení úvěruschopnosti důkladné,¹⁰
- b) podle CCD se má primárně postupovat dle informací získaných od spotřebitele,¹¹ zatímco MCD vyžaduje použít všechny relevantní vnitřní i vnější zdroje,¹²
- c) podle CCD postačují dostatečné informace,¹³ zatímco MCD vyžaduje informace nezbytné, dostačující a přiměřené,¹⁴
- d) MCD stanoví povinnost všechny informace ověřit,¹⁵ avšak CCD nikoliv.

Český zákonodárce požadavky CCD a MCD nerozlišuje.

2.3 Přístup ČNB

ČNB se v minulosti k požadavkům ZSÚ na posuzování úvěruschopnosti vyjádřila v dohledovém benchmarku ČNB č. 1/2014. Z tohoto benchmarku vyplývají mj. následující požadavky na posuzování úvěruschopnosti:¹⁶

- a) výběr takových informací o žadateli, které lze z hlediska rozsahu i kvality, jakož i hodnověrnosti zdrojů a pro účely daného posouzení

⁸ BEZOUŠKA, P. Zkoumání úvěruschopnosti dle zákona o spotřebitelském úvěru. *Právní rozhledy*, 2017, č. 11, s. 381.

⁹ Čl. 8 odst. 1 CCD.

¹⁰ Čl. 18 odst. 1 MCD.

¹¹ Čl. 8 odst. 1 CCD.

¹² Čl. 20 odst. 1 MCD.

¹³ Čl. 8 odst. 1 CCD.

¹⁴ Čl. 20 odst. 1 MCD.

¹⁵ Čl. 20 odst. 1 MCD.

¹⁶ Benchmark ČNB č. 1/2014 se vztahuje k Předchozímu ZSÚ, jeho závěry je však možné vztáhnout i na ZSÚ.

považovat za „dostatečné“ v kontextu § 9 odst. 1 předchozího zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů („**Předchozí ZSÚ**“);¹⁷

- b) dostatečně průkazné ověření rozhodujících informací získaných od žadatele, týkajících se zejména výše a pravidelnosti žadatelem deklarovaných příjmů a jejich zdrojů, jakož i životních nákladů a finančních závazků žadatele;
- c) metodičnost a systematickosti postupů provádění analýzy ekonomické situace žadatele a hodnocení jeho schopnosti splácet žádaný úvěr.

Podle dohledového benchmarku ČNB č. 3/2016¹⁸ by pak posouzení úvěruschopnosti mělo zahrnovat:

- a) přiměřené zjištění a vyhodnocení očekávaného vývoje příjmů a výdajů spotřebitele a jejich případných výkyvů v průběhu času;
- b) posouzení dosavadních dluhů a způsobu jejich plnění, podmínky a způsob zohlednění majetku spotřebitele;
- c) vyhodnocení přiměřenosti pravděpodobného příjmu spotřebitele z hlediska jeho schopnosti plnit dluhy ze smlouvy o úvěru poté, co spotřebitel odejde do důchodu nebo nastane jiná objektivně očekávatelná skutečnost, v jejímž důsledku dojde ke snížení příjmu spotřebitele;
- d) zohlednění relevantních faktorů, které by mohly ovlivnit schopnost spotřebitele plnit dluhy, aby nedošlo k nepřiměřenému strádání a předlužení spotřebitele,
- e) ověření, že schopnost spotřebitele plnit dluhy z úvěru nezávisí na výrazném zvýšení spotřebitelova příjmu (pokud dokumentace neposkytuje dostatečnou oporu pro závěr, že ke zvýšení dojde); a
- f) obezřetné zohlednění případných negativních scénářů budoucího vývoje (např. zvýšení referenčních úrokových sazeb u úvěrů s pohyblivou úrokovou sazbou, záporné amortizace, balonové splátky nebo odložení plateb jistiny či úroku).

¹⁷ Posuzování úvěruschopnosti spotřebitele bylo zakotveno již v Předchozím ZSÚ, ZSÚ však tato pravidla podrobněji rozpracovává a upřesňuje s cílem posílení principu zodpovědného úvěrování. Srov. BALCAROVÁ, Anna. Nový zákon o spotřebitelském úvěru. *Právní rozhledy*, 2017, č. 8, s. 272.

¹⁸ Benchmark se vztahuje specificky na nebankovní poskytovatele, jeho závěry je však možné analogicky aplikovat i na poskytovatele z řad bank.

2.4 Přístup soudů a Finančního arbitra

Institut posuzování úvěruschopnosti existuje v českém právním řádu již od roku 2011 v souvislosti s Předchozím ZSÚ. Jelikož byl tento institut již v praxi z různých pohledů testován, může poskytnout vodítko, jak k posuzování úvěruschopnosti přistoupit i podle ZSÚ.¹⁹

Podle judikatury musí být údaje pro posouzení úvěruschopnosti aktuální a vypovídat o finanční situaci spotřebitele v okamžiku, kdy žádá o spotřebitelský úvěr. Poskytovatel by měl vycházet především z informací dodaných spotřebitelem a vedle nich získávat i další údaje nezbytné pro posouzení úvěruschopnosti z jiných zdrojů.²⁰

Jak dovodil Nejvyšší správní soud, požadavek odborné péče zakotvený v ZSÚ stanovuje poskytovateli povinnost vždy aktivně prověřovat podstatné informace poskytnuté spotřebitelem svědčící o jeho schopnosti splácet úvěr, nikoliv se spokojit pouze s jeho ničím nedoloženými prohlášeními.²¹ Za vhodné zdroje je pak možné považovat veřejně dostupné rejstříky.²² Tento přístup zastává i Finanční arbitr, podle kterého je součástí odborné péče poskytovatele prověření tvrzení spotřebitele dle kritérií stanovených Nejvyšším správním soudem.²³

Nad rámec zákona pak judikatura dovozuje také konkrétní způsoby, kterými by poskytovatel měl tvrzení spotřebitele ověřovat.

Podle Nejvyššího správního soudu z požadavku odborné péče vyplývá povinnost poskytovatele požadovat od spotřebitele k podložení jeho tvrzení o příjmu doklady vydané třetí stranou, které mohou zahrnovat např. potvrzení o příjmu vystavené zaměstnavatelem nebo výplatní pásky.

¹⁹ Srov. náleze Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18, podle kterého je úprava posuzování úvěruschopnosti zakotvená v ZSÚ obsahově obdobná, jako v Předchozím ZSÚ.

²⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. 17 VSOL 127/2017-39 (viz citace pod čarou výše).

²¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015.

²² Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 12. 2017, sp. zn. 34 Cm 4712/2015.

²³ Rozhodnutí Finančního arbitra ze dne 27. 12. 2017, č. j. FA/SU/519/2017, podle kterého „*Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího správního soudu České republiky v souvislosti s ověřováním údajů o ledně příjmu a vydává žadatele o úvěr při posouzení jeho úvěruschopnosti v rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, který dovodil, že součástí odborné péče poskytovatele úvěru dle § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, je i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení (např. potvrzením o zaměstnání a příjmu, doložením výplatních pásek, doložením výpisu z účtu žadatele apod.).“*

O krok dál pak šel Nejvyšší soud, který dovodil, že součástí odborné péče je povinnost poskytovatele nezbytné údaje uvedené spotřebitelem podložit minimálně potvrzením zaměstnavatele spotřebitele.²⁴

Ještě přísnější výklad ZSÚ pak zaujal Finanční arbitř, podle kterého by v rámci posuzování úvěruschopnosti mělo být zjišťováno, zda bude spotřebitel schopen splatit úvěr bez negativních zásahů do jeho majetkových a společenských poměrů.²⁵

3 Hlavní závěry ve vztahu k požadavkům na posuzování úvěruschopnosti spotřebitele

Na základě výše uvedeného výkladu je možné učinit následující hlavní závěry týkající se požadavků na posuzování úvěruschopnosti spotřebitele podle ZSÚ:

- a) ZSÚ výslovně neupravuje, jakými postupy má posuzování úvěruschopnosti probíhat, ani hierarchii nebo sílu důkazů, ze kterých má poskytovatel informace získat;
- b) pasivní sběr informací od spotřebitele není dostatečný, poskytovatel si musí v souladu s požadavkem odborné péče rozhodné informace o spotřebiteli aktivně zjistit a ověřit;
- c) poskytovatel má široké pole uvážení, jak si údaje poskytnuté spotřebitelem ověří. Povaha a typ vyžadovaných informací a dokladů musí vyhovět zákonnému testu nezbytnosti, spolehlivosti, dostatečnosti a přiměřenosti; a
- d) poskytovatel by měl rozumně vážit, jaké informace o finanční situaci klienta bude v konkrétním případě získávat, z jakých zdrojů a jak je bude ověřovat; kvalita a kvantita způsobu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele se tedy v závislosti na konkrétním typu úvěrového produktu nebo klienta může lišit.

Judikatura českých soudů nad rámec ZSÚ dovozuje, že poskytovatel si vždy k podložení tvrzení spotřebitele o příjmu musí vyžádat (i) předložení dokladů

²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018. Na závěry uvedené v tomto rozsudku Nejvyšší soud odkazuje i v dalších rozhodnutích, např. v rozsudku ze dne 20. 9. 2018, sp. zn. 20 Cdo 3180/2018.

²⁵ Rozhodnutí Finančního arbitra ze dne 28. 5. 2018, č. j. FA/SR/SU/1192/2017-20.

vydaných třetí stranou, nebo (ii) potvrzení zaměstnavatele spotřebitele (přístup Nejvyššího soudu).

Finanční arbitr ve své rozhodovací praxi odkazuje na přístup Nejvyššího správního soudu, který dále rozvádí požadavkem na absenci negativních zásahů do majetkových a společenských poměrů spotřebitele v souvislosti s poskytnutím úvěru.

4 Metody nepřímého vyhodnocení finanční situace spotřebitele využívané při posuzování úvěruschopnosti

Z výše uvedeného výkladu je zřejmé, že interpretace požadavků na proces posuzování úvěruschopnosti spotřebitele je nejednotná a přístupy různých orgánů k výkladu ZSÚ se velmi liší.

Požadavek na využití výhradně přímých důkazů pro účely zjištění finanční situace spotřebitele je podle autora tohoto textu již překonaný, když poskytovatelé při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele v drtivé většině spoléhají na důkazy nepřímé, jejichž využití je mnohdy efektivnější, než využití důkazů přímých (ve smyslu jejich využití jak pro poskytovatele, tak pro spotřebitele).

Při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele poskytovatelé ze zkušenosti autora tohoto textu využívají, mimo jiné, následující nástroje a metody:²⁶

a) Behaviorální rating

Používá se u stávajících klientů bank, o kterých jsou dostupné historické informace. Obecně se vychází z informací, které má banka k dispozici z předchozího vztahu s klientem (zejména z jeho chování při využívání produktů banky) jako:

- údaje o obratech na účtech,
- celková částka čerpaných úvěrů a otevřených úvěrových rámců u banky,
- výše splátek úvěrů čerpaných u banky,
- počet zbývajících splátek úvěrů u banky, a

²⁶ Autor tohoto textu pracuje jako advokát se zaměřením na bankovní a finanční právo. Metody popisované v této kapitole jsou autorovi této práce známy z jeho praxe v oblasti fungování finančních institucí při poskytování spotřebitelských úvěrů. Není vyloučeno, že konkrétní poskytovatelé používají v rámci posuzování úvěruschopnosti uvedené metody v modifikované podobě a/nebo spolu s jinými metodami.

- delikvence při splácení úvěrů/nepovolené debety u kreditních karet.

b) **Aplikační rating**

Používá se u nových klientů a vychází z demografických informací, které má banka o klientovi k dispozici (nikoliv nutně z předchozích vztahů s ním) a z informací z externích registrů jako:

- věk,
- pohlaví,
- trvalé bydliště, a
- vzdělání.

c) **CBScore**

CBScore je ukazatel ekonomického charakteru poskytovaný společností Czech Credit Bureau, a.s., který je založen, mimo jiné, na informacích o úvěrech uchovávaných v databázích BRKI a NRKI.

Z podkladové zprávy Czech Credit Bureau, a.s. pro výpočet CBScore je možné vyčíst zejména informace o finanční situaci klienta, jako

- celková částka úvěrů/otevřené úvěrové rámce pro klienta;
- zůstatková hodnota úvěrů/čerpání úvěrového limitu,
- periodicita splátek a jejich výše,
- počet existujících a ukončených úvěrových smluv,
- počet smluv po splatnosti a suma splátek po splatnosti, a
- historie splácení a datum poslední delikvence (maximální přečerpání a jeho datum v případě kreditní karty).

(„**Podkladové informace pro CBScore**“)

CBScore vyjadřuje pravděpodobnost, se kterou se klient dostane v následujících 12 měsících do prodlení se splácením nového úvěru. Ukazatel reflektuje veškeré úvěry zanesené do databází BRKI a NRKI, a to jak úvěry ve stádiu žádosti, tak úvěry aktuálně čerpané, splacené i zamítnuté, včetně jejich historie. Spolehlivost CBScore je ze strany Czech Credit Bureau, a.s. i bank pravidelně vyhodnocována.

Jedná se o nástroj určený, mimo jiné, pro rozhodování o poskytnutí úvěru a řízení zákaznického portfolia včetně řízení úvěrových limitů a vymáhání. Skóre samo o sobě je ukazatel (číslo), který vznikne výpočtovým algoritmem beroucím v potaz klientovy dluhy zachycené

v úvěrových registrech. Ukazatel bere v úvahu vybrané Podkladové informace pro CBScore (tj. klientovo zadlužení a způsob splácení klientových dluhů), čímž dává nepřímou obrázek o finanční situaci klienta a indikuje mj. stabilitu jeho příjmů.

Na základě Podkladových informací pro CBScore je pak možné nepřímě ověřit, zda klientem tvrzené příjmy a výdaje odpovídají skutečnosti.

Toto ověření je možné provést porovnáním informací získaných na základě Podkladových informací pro CBScore (zejména výše splátek úvěrů klienta a historie splácení) s příjmy a výdaji prohlašovanými klientem.

d) **Debt Ratio**

Debt Ratio je ukazatel platební schopnosti klienta, který vyjadřuje poměr jeho současných splátek závazků (ne nutně u dané banky) včetně splátky nového úvěru, o který si klient žádá, a jeho disponibilního příjmu. Zjišťuje se jako podíl sumy splátek, které má klienthradit podle údajů zanesených v registrech BRKI a NRKI (nebo závazků deklarovaných klientem, jsou-li vyšší) včetně splátky nového úvěru, o který si klient žádá, a jeho disponibilního příjmu (příjem – klientovy výdaje na spotřebu).

Výše uvedený výčet je pouze demonstrativní, poskytovatelé v praxi využívají i celou řadu dalších modelů, díky kterým získávají detailní přehled o finanční situaci klienta.

Pokud je na základě těchto nástrojů možné dospět k racionálnímu a přiměřeně přesnému závěru o výši a pravidelnosti příjmů a o výši výdajů klienta, který není založen pouze na (z pohledu zákona nedostatečném) prohlášení klienta, ale je přiměřeně „ověřen“ dostatečnými a spolehlivými informacemi a podklady z jiných zdrojů (nepřímými důkazy), měly by být podle názoru autora tohoto textu splněny požadavky ZSÚ na posouzení úvěruschopnosti.

5 Závěr

Účelem institutu posuzování úvěruschopnosti spotřebitele je zajištění zodpovědného chování poskytovatelů na straně jedné a zároveň ochrana

jednotlivce, kterému nemůže být ze strany poskytovatele poskytnut úvěr v případě důvodných pochybností o jeho schopnosti úvěr splácet, na straně druhé.

ZSÚ nezakotvuje právo spotřebitele na získání úvěru bez dalšího. Obdobně právo spotřebitele na poskytnutí úvěru nevyplývá ani z evropské legislativy. Spotřebitel má však právo na to, aby s jeho žádostí bylo zacházeno nediskriminačně a aby tato byla vyhodnocena podle předem stanovených objektivních kritérií.

Při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele by mělo být postupováno v souladu s principem přiměřenosti a informace o spotřebiteli získávány nejvýše v nebytném rozsahu. Tomu by mělo odpovídat interní nastavení procesů poskytovatele pro účely posouzení úvěruschopnosti.

ČNB jako orgán dohledu v oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů prozatím ponechává poskytovateli volné pole působnosti v tom, jaké prostředky a techniky při prověřování finanční situace spotřebitele využije. Důležité podle ČNB je, aby v důsledku poskytnutí úvěru nebyla snížena schopnost spotřebitele splácet jeho další finanční závazky a hradit nezbytné životní výdaje. Tento přístup je podle názoru autora tohoto textu v souladu s účelem ZSÚ.

Požadavky na kvalitu procesu posuzování úvěruschopnosti u poskytovatele vedle závazných právních norem dotváří judikatura českých soudů, podle které zákonný požadavek odborné péče stanovuje poskytovateli povinnost vždy aktivně prověřovat podstatné informace poskytnuté spotřebitelem svědčící o jeho schopnosti splácet úvěr, nikoliv se spokojit pouze s jeho ničím nedoloženými prohlášeními. Obecné soudy i Finanční arbitr se pak v tomto směru příklání k požadavku na ověření finanční situace spotřebitele prostřednictvím „přímého důkazu“.

Využití pouze přímých důkazů k posouzení finanční situace spotřebitele však nevyplývá ze ZSÚ ani evropské úpravy. Naopak, využití nepřímých důkazů mnohdy může být mnohem efektivnější a spolehlivější, jak pro poskytovatele, tak pro spotřebitele. Mimo jiné i z těchto důvodů se praxe na finančním trhu kloní k využívání důkazů nepřímých.

Podle názoru autora tohoto textu nepřímé důkazy mohou naplňovat podmínky stanovené ZSÚ na posuzování úvěruschopnosti. Bude tomu tak v případě, kdy bude možné na jejich základě dospět k racionálnímu a přiměřeně přesnému závěru o finanční situaci klienta, který není založen pouze na prohlášení klienta, ale je přiměřeně ověřen dostatečnými a spolehlivými informacemi a podklady z jiných zdrojů.

Výše uvedené by podle názoru autora této práce mělo být založeno zejména na předpokladech, že:

- a) údaje prohlášené spotřebitelem o příjmech a výdajích by rozumně korespondovaly s údaji zjištěnými metodami uvedenými v kap. 4 výše a nebyly by navzájem rozporné či „nelogické“;
- b) poskytovatel by měl zavedeny přiměřené vnitřní řídicí a kontrolní mechanismy pro posuzování úvěruschopnosti;
- c) prostředky, technika a hloubka prověřování údajů by byla zpětně ověřitelná;
- d) poskytovatel by postupoval metodicky a systematicky při provádění analýzy ekonomické situace spotřebitele a hodnocení jeho schopnosti splácet úvěr, zejména by dostatečně reflektoval jemu známé skutečnosti;
- e) poskytovatel by vedl řádnou dokumentaci schvalovacího procesu.

Literature

BALCAROVÁ, A. Nový zákon o spotřebitelském úvěru. *Právní rozhledy*, 2017, č. 8.

BEZOUŠKA, P. Zkoumání úvěruschopnosti dle zákona o spotřebitelském úvěru. *Právní rozhledy*, 2017, č. 11.

SLANINA, J., L. JEMELKA, P. VETEŠNÍK, L. WACHTLOVÁ a J. FLÍDR. *Zákon o spotřebitelském úvěru*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2017.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (ES) 2008/48 ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru (CCD). In: *ASPI*. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/5/46689/1/2/smernice-c-32008l0048-o-smlouvach-o-spotrebitelskem-uveru-a-ozruseni-smernice-rady-87-102-ehs>

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2014/17 ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení (MCD). In: *EUR-LEX*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32014L0017>

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k zákonu o spotřebitelském úvěru č. 257/2016 Sb Srovnávací náleží Ústavního soudu ze dne 26. února 2019, sp. zn. III ÚS 4129/18.

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. října 2017, č. j. 17 VSOL 127/2017-39.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. dubna 2015, sp. zn. 1 AS 30/2015.

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. prosince 2017, sp. zn. 34 Cm 4712/2015.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2018, sp. zn. 20 Cdo 3180/2018.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006.

Rozhodnutí finančního arbitra ze dne 28. května 2018, č. j. FA/SR/SU/1192/2017-20.

Rozhodnutí finančního arbitra ze dne 27. prosince 2017, č. j. FA/SU/519/2017.

Benchmark ČNB č. 1/2014.

Benchmark ČNB č. 3/2016.

Contact – e-mail

366055@law.muni.cz